

1980/81:96

Måndagen den 16 mars

Kl. 11.00

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

1 § Anf. 1 TREDJE VICE TALMANNEN:

Först på dagens föredragningslista har vi två svar på interpellationer. På grund av flyghinder kan budgetminister Rolf Wirtén inte inleda debatten. Vi gör därför den ändringen att svaret på Lars Werners interpellation till statsministern om sysselsättningspolitiken lämnas först.

2 § Svar på interpellation 1980/81:81 om sysselsättningspolitiken

Anf. 2 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Lars Werner har frågat statsministern om ”en i internationell jämförelse låg arbetslöshet” är regeringens nya sysselsättningsmål. Han har vidare frågat vilka konkreta åtgärder regeringen avser att föreslå riksdagen för att öka sysselsättningen i Norrbotten och Värmland samt vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att tvinga storföretagen att öka industriinvesteringarna och sysselsättningen i Sverige. Interpellationen har överlämnats till mig.

Att trygga rätten till arbete och förbättra den regionala balansen är enligt 1979 års regeringsförklaring ett huvudmål för regeringens politik. Detta mål står fast och bildar en utgångspunkt för de åtgärder med sikte på att nå samhällsekonomisk balans som har redovisats i 1980 års regeringsförklaring, i årets finansplan och i regeringens ekonomiska handlingsprogram.

För att sysselsättningen skall kunna tryggas under 1980-talet är det nödvändigt att industriproduktionen ökar. Regeringen har vidtagit en rad åtgärder med syfte att hålla uppe industriinvesteringarna trots lågkonjunkturen. I höstas beslöt riksdagen på regeringens förslag om ett extra investeringsavdrag för både statlig och kommunal skatt avseende investeringar under perioden oktober 1980–december 1981. Investeringsfonderna kommer att vara frisläppta under hela 1981 för industriföretag. De nya vinstfonderna kommer att få utnyttjas redan i år, och reglerna för

Måndagen den
16 mars 1981

Om sysselsättningspolitiken

skattefondssparandet har ändrats för att förbättra investeringsklimatet. Som en ytterligare stimulans till industriinvesteringar ställs 600 milj. kr. till den fjärde AP-fondens förfogande över en fyraårsperiod.

I det budgetförslag som riksdagen snart skall behandla har jag framhållit den stora osäkerhet som vidlåder arbetsmarknadsutsikterna inför det närmaste året. Det är dock klart att vi nu går mot en sämre konjunktur. En hög arbetsmarknadspolitisk beredskap är nödvändig. De arbetsmarknadspolitiska insatserna kan med kort varsel ökas lokalt eller i hela landet. Det kan gälla t. ex. arbetsmarknadsutbildning, bidrag till utbildning i företag vid hot om permittering eller uppsägning, beredskapsarbeten eller åtgärder för äldre och handikappade. Regeringen disponerar en finansfullmakt för att vid behov kunna anvisa ytterligare medel för sysselsättningsskapande åtgärder. Regeringen undersöker f. n. möjligheterna att tidigarelägga statliga investeringar under nästa vinter för att stödja sysselsättningen i landet, inte minst i Norrbottens och Värmlands län.

Om ett par dagar kommer regeringen att i särskild proposition redovisa förslag om arbetsmarknadspolitikens framtida inriktning.

Anf. 3 LARS WERNER (vpk):

Herr talman! Jag börjar med att tacka statsrådet Eliasson för svaret.

Vi vet att arbetslösheten i Sverige är hög och att den kommer att bli högre. Vi är raskt på väg in i en ny lågkonjunktur, och ännu har inte regeringens åtstramningspolitik fått full effekt.

I allt fler dokument från regeringen talas det numera inte om en politik för full sysselsättning. Det gör inte heller arbetsmarknadsministern i sitt svar här i dag. Man talar i stället om "en internationell jämförelse låg arbetslöshet". Det var bakgrunden till min fråga om detta är regeringens nya sysselsättningspolitiska mål.

Arbetsmarknadsministern svarar med att hänvisa till 1979 års regeringsdeklaration. Han förklarar att det som där skrivits står fast. Men det lugnar varken mig eller de många arbetslösa särskilt mycket, om man håller i minnet vad den Ingemar Eliasson närstående partiledaren Ola Ullsten sade i valrörelsen 1979. Han förklarade då att vad man skriver i valmanifest och regeringsdeklarationer inte är något som man till punkt och pricka lovar att genomföra under en speciell tidrymd. Därför tror jag inte att det som står skrivet i regeringsdeklarationen tas så allvarligt av regeringen i dag.

"För att sysselsättningen skall kunna tryggas under 1980-talet är det nödvändigt att industriproduktionen ökar", säger arbetsmarknadsministern och räknar sedan upp en mängd olika åtgärder som man har vidtagit. Jag vet inte om det var av blygsamhet som han avstod från att berätta om resultatet av regeringens politik. Sanningen är ju den att omfördelningen av kapital inte har medfört en förhållandevis lika betydande sysselsättningsökning inom industrin. Tvärtom fortsätter ju antalet sysselsatta inom industrin att minska. Jag tycker därför att det var ett ganska magert svar som arbetsmarknadsministern gav.

Jag frågade också vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att öka

sysselsättningen. De åtgärder som ni har vidtagit har ju inte ökat sysselsättningen, trots det uttalade målet att så skall ske. Jag upprepar därför min fråga: Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att öka sysselsättningen inom industrin?

Häromdagen presenterade industriminister Åsling regeringens nya industripolitiska proposition vid en presskonferens, och sedan rusade han i väg till Anders Walls födelsedagsfest och uppvaktade med ett exemplar av denna proposition. Jag vet inte om man skall se detta symboliskt, men troligen är Anders Wall mera nöjd med den propositionen än jag är.

Jag anser att det är mycket märkligt att regeringen inte anger något konkret mål för sin egen industripolitik. Om det är ett prioriterat mål att öka industriproduktionen och industrisysselsättningen och om de hittills vidtagna åtgärderna har misslyckats borde man ju i en industripolitisk proposition ange som ett mål att öka antalet anställda inom industrin, genom exempelvis 100 000 nya jobb under en viss period. Men så är det icke – ingenstans i propositionen står det att läsa något sådant.

Det märkliga och kanske litet oturliga inträffade också efter det att Nils Åsling på morgonen hade presenterat industripropositionen med den fromma förhoppningen att sysselsättningen skall öka. "Det våras för svensk industri", sade Nils Åsling. Men bara någon timme senare lade budgetministern fram förslag som direkt ökar arbetslösheten. Det finns därför skäl för "den stora osäkerhet som vidlåder arbetsmarknadsutsikterna inför det närmaste året", för att citera arbetsmarknadsministern.

Så mycket är klart att arbetslösheten kommer att öka, inte bara som ett resultat av lågkonjunkturen utan också som en direkt följd av den politik som regeringen bedriver – något som t. o. m. Svenska arbetsgivareföreningen numera öppet erkänner.

Jag hävdar att den politik som regeringen för ökar arbetslösheten. Men ändå åker olika statsråd land och rike runt och inskräper att svenska folket måste arbeta mer. Det är inte länge sedan Rolf Wirtén vid ett tillfälle sade att alla nu måste sätta skuldran till och arbeta så att vi kommer ut ur krisen, samtidigt som man vid företag efter företag talar om att man skall permittera tusentals människor i sommar. Regeringen anser att det är viktigare att sänka marginalskatterna. Men jag tror inte att det är någon stor fråga för de hundratusentals människor som går utan jobb och kommer att bli permitterade framöver.

Vi har i dag 100 000 människor som är öppet arbetslösa. Vi har särskilt hög arbetslöshet i Norrlands- och skogslänen. Värmland och Norrbotten, som jag har pekat på, tillhör de värst drabbade länen. Bara på den korta tid som gått sedan jag framställde interpellationen har den faktiska arbetslösheten i Norrbotten och Värmland ökat med totalt nästan 2 000 personer, och alla bedömningar pekar på att arbetslösheten i dessa län kommer att öka ytterligare. Det ligger en mängd varsel, och man har hot om avskedanden i Norrbotten. Kommer LKAB att permittera nästan 4 000 anställda under åtta veckor i sommar? – Det här är en något märklig version av den fulla sysselsättningens politik.

Om sysselsättningspolitiken

Arbetsmarknadsministern säger i sitt svar att regeringen är beredd att vidta alla möjliga arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att bistå t. ex. Värmland och Norrbotten inför den nu ökande arbetslösheten. Människorna i de här länen är ju vana vid arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Och visst behövs de. Men de är det enda regeringen har att erbjuda dessa människor. När skall det någon gång komma konkreta åtgärder för att öka sysselsättningen och för att skapa nya jobb, och inte bara de ständiga brandkärsutryckningarna när arbetslösheten ökar?

Arbetsmarknadsministern säger visserligen att regeringen om ett par dagar skall lägga fram en proposition om arbetsmarknadspolitikens framtida inriktning, och jag kan förstå att Ingemar Eliasson vill vänta med att redovisa detaljerna i den. Men nog skulle han väl kunna ge oss litet insyn i regeringens övergripande målsättningar. Om regeringen vill göra någonting åt arbetslösheten i Värmland och Norrbotten, så krävs helhjärtade och kraftfulla satsningar. När kommer regeringen med sådana? Vilka är era planer när det gäller att skapa full sysselsättning? Eller är sanningen den, att ni inte har några sådana planer, att ni inte har för avsikt att lägga fram några sådana därför att den liberala filosofin avhåller er från att göra det, eftersom ni är så helt inriktade på och sätter er lit till de marknadsekonomiska krafterna och kapitalismens självläkande krafter? Är det så, statsrådet Eliasson?

Anf. 4 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Lars Werner gör en stor sak av att formuleringarna i olika dokument som behandlar regeringens ambitioner när det gäller sysselsättningen har varierat. Låt mig därför så klart det är möjligt slå fast att regeringens ambition är en och entydig: att göra allt som går för att hålla uppe sysselsättningen. Den fulla sysselsättningens politik ligger fast, men det finns svårigheter som måste lösas och bemästras för att man skall kunna klara den politiken. De svårigheterna går Lars Werner förbi som om de inte alls existerade.

Inget av de mål som angivits i regeringsdeklarationen eller i andra sammanhang tas på större allvar än målet den fulla sysselsättningen. Ett absolut villkor för att det skall uppnås på längre sikt är att industrins investeringar ökar. På annat sätt kan vi inte nå balans i den svenska ekonomin. De åtgärder som jag nämnde i svaret till Lars Werner syftar just till att skapa den effekten. Så här långt har åtgärderna dock ännu inte hunnit få avsedd effekt – dels därför att de nyligen har införts, dels därför att vi är på väg in i en internationell lågkonjunktur som har minskat efterfrågan på svenska företags produkter. Visar det sig att åtgärderna är otillräckliga, är regeringen beredd att pröva ytterligare åtgärder för att uppnå syftet att få en högre volym på industriinvesteringarna.

Det är faktiskt inte så, Lars Werner, att en ökning av sysselsättningen har uteblivit. Trots de osedvanligt svåra förhållanden som har gällt för den svenska ekonomin under senare år har sysselsättningen fortsatt att öka, om än i långsammare takt. Den har ökat med 20 000 personer från februari i fjol till februari i år. Vi vet att under hela perioden från 1976, då vi har haft att

brottas med de internationella – och svenska – svårigheterna i ekonomin, har sysselsättningen oavbrutet ökat. Det är också ett faktum som Lars Werner går förbi som om det inte existerade.

Lars Werner är inte nöjd med den industripolitiska proposition som industriministern på regeringens vägnar har redovisat. Nå, det hade jag inte väntat mig att Lars Werner skulle vara. Lars Werner är ju kommunist och förespråkar ett helt annat ekonomiskt system. Vi har inte några som helst ambitioner att försöka göra Lars Werner tillfredsställd när det gäller industripolitiken – helt enkelt därför att regeringen avser att hålla fast vid marknadshushållningen och inte gå över till en genomreglerad byråkratisk planekonomi av det slag som Lars Werner vill ha.

Regeringen har alltså redovisat den industripolitiska delen, och den del som rör arbetsmarknadspolitiken kommer att redovisas senare i veckan. Senare under våren kommer regeringen att lägga fram en kompletteringsproposition som innehåller riktlinjerna för den långsiktiga ekonomiska politiken. Den propositionen faller tillbaka på långtidsutredningens bedömningar. Jag har inte anledning att här i dag redovisa något ställningstagande i det avseendet. Låt mig bara påpeka att långtidsutredningen har kommit fram till att om vi skall ha balans i den svenska ekonomin 1990, så kommer det att krävas ca 100 000 fler personer i industrin. Det är alltså det rätta tillfället, Lars Werner, för regeringen att redovisa sin bedömning av vilken sysselsättningsökning i industrin som är både nödvändig och önskvärd för att balansen skall återställas.

Men låt oss inte ett ögonblick sticka under stol med att de närmaste 12–18 månaderna kommer att bli osedvanligt svåra för den svenska arbetsmarknaden, dels därför att vi har en öppen ekonomi som är mycket känslig för svängningar i den internationella konjunkturen – och den konjunkturen är på väg nedåt – dels därför att den åtstramning som genomförs i den offentliga efterfrågan också samtidigt sätter sina spår på arbetsmarknaden. Trots att så sker är den åtstramningen nödvändig för att det skall ges utrymme för industrins investeringar. Den här svackan måste vi försöka överbrygga med arbetsmarknadspolitiska åtgärder – och vi har, som jag redovisat i svaret, för avsikt att så långt det någonsin är möjligt se till att så sker.

Men inte heller vid något annat tillfälle, när jag eller någon annan redovisar detta, tror jag att Lars Werner kommer att bli tillfreds med svaret, helt enkelt därför att den som aldrig behöver ta ansvar för sina ekonomiska förslag heller aldrig behöver redovisa några realistiska förslag.

Anf. 5 LARS WERNER (vpk):

Herr talman! Man kan naturligtvis föra debatten som statsrådet Eliasson gör här och säga att "jag tror att vi aldrig kommer att kunna tillfredsställa herr Werner, för han behöver aldrig ta ansvar för de förslag han ställer".

Nej, jag kräver inte att ni skall tillfredsställa mig. Det är nu rätt många år sedan jag gick utan jobb. Till skillnad från de flesta i regeringen har jag gått utan jobb av och till under långa perioder. Jag vet vad arbetslöshet är – och jag är inte säker på att så många i regeringen känner till det. Men avstå från

att tillfredsställa mig när det gäller de här frågorna! Tillfredsställ de hundratusentals människor som går utan jobb! Det är ju bara det jag begär. *För egen del* är jag nöjd i dag.

Om det bara vore så, herr Eliasson, att det var formuleringarna det skilde på i olika dokument, så skulle inte jag vara så orolig. Men verkligheten är ju en helt annan. Ni driver i dag en kvalitativt annorlunda politik. Ni vidtar åtgärder som direkt ökar arbetslösheten – och det gör ni med öppna ögon. Jag tror det var Ingemar Eliasson själv som i en intervju i Expressen förklarade att det måste bli sämre, innan det kan bli bättre. Om man vill vara lustig i det här sammanhanget kan man ju fråga: Hur mycket sämre måste det bli, och hur bra blir det när det en gång blir bättre? Man undrar om det inte redan är tillräckligt illa ställt i Värmland och Norrbotten som det är i dag, utan en ytterligare försämring.

Värmland och Norrbotten behöver ett bredare näringsliv. Länen behöver fler industrier nu när basnäringarna inte längre kan sysselsätta befolkningen som tidigare. Det naturliga hade därför enligt min enkla uppfattning varit att regeringen hade gjort särskilda industri- och arbetsmarknadspolitiska satsningar i länen. Jag vet att arbetsmarknadsministern hävdar att de stora satsningarnas tid är förbi i Norrbotten. Men de små satsningarna – kan vi inte få veta hur de ser ut då? De är väl ändå inte så små att de inte märks?

Jag påstår inte att regeringen ingenting har gjort, men regeringen har inte åstadkommit någonting som på ett avgörande sätt har ändrat villkoren för människorna i t. ex. de här två länen. Låt mig därför på nytt fråga: Hur många nya jobb kommer ni att skapa i Norrbotten? Hur många nya jobb kommer ni att skapa i Värmland? Hur många kommer att tvingas att förbli arbetslösa?

Jag kan erkänna att det är ett grovt sätt att fråga, men tyvärr är också verkligheten mycket grym och grov. 16 000 människor är utan arbete i Norrbotten. Om regeringen kommer med 1 000 beredskapsjobb, innebär det att fortfarande 15 000 människor är utan jobb där uppe. Jag begär inte att arbetsmarknadsministern eller regeringen skall ta fram 16 000 nya jobb i Norrbotten på en vecka, en månad eller ett år. Men jag kräver konkreta besked från regeringen om vilka planer ni har för nya etableringar och satsningar i Norrbotten. Ni måste någon gång börja göra någonting. Ni talar alltid vackert och ni är alltid mycket förstående för de här problemen – och fortsatt gärna med det. Men gör äntligen någonting för att skaffa nya jobb, och börja i de här två hårt drabbade länen.

Sedan säger Ingemar Eliasson att industriinvesteringarna måste öka. Det tycker jag också. Och de har ökat – inte i Sverige men utomlands. En av mina frågor var: Om de kapitaltillgångar som finns i de svenska företagen inte investeras här i Sverige, vilka åtgärder kommer ni i så fall att vidta? Det är en fråga som jag tror att många vill ha svar på.

Anf. 6 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Låt mig göra klart att den här debatten inte gäller hurvida personen Lars Werner eller personen Ingemar Eliasson är tillfreds eller inte

till freds. Annars kunde jag säga att också jag vet vad det innebär att gå arbetslös. Jag har heller inte talat om personen Lars Werner när jag har talat om industripolitiken och våra möjligheter att göra Lars Werners nöjd på den punkten, utan om kommunistledaren Lars Werner som företrädare för en annan ideologi än den regeringen och regeringspartierna företräder. I den meningen har vi inga ambitioner att försöka göra kommunistledaren eller några andra kommunister nöjda med vår industripolitik, helt enkelt därför att vi vill hålla fast vid marknadshushållningen.

Men när vi kommer över till vad som ryms av åtgärder inom ett bibehållet ekonomiskt system, kan vi ju föra en saklig diskussion om vad som är möjligt och vad som inte är möjligt. Då är jag överens med Lars Werner om att allt som går att göra skall göras för att bredda näringslivet i Norrbotten och Värmland. De båda länen har lidit svårt av att ha ett tämligen ensidigt näringsliv, och de har drabbats svårt när man har fått strukturella och konjunkturmässiga problem när det gäller skogen, stålet och malmen. Det är precis det som åtgärderna har gått ut på.

När Lars Werner säger att någon gång måste ni väl ändå börja med åtgärder i de här båda länen, så vet ju Lars Werner själv att detta är en ytterligt orättvis betraktelse. Sanningen är att det har lagts fram paket efter paket för att stimulera sysselsättningen i Norrbotten. Jag kan gott säga att vi har bottenskrapat möjligheterna att hjälpa upp situationen i Norrbotten. Det som har satts in av skattebetalarnas medel i Norrbotten kan räknas i många miljarder, Lars Werner, och anledningen till det är att vi menar att de som är svårast ansatta också skall kunna påräkna mest hjälp. Den hjälpen har inte bara varit avsedd för den lilla skaran, utan det har också gällt att satsa pengar i malmen i kulsinterverk, i skogsindustrin i ASSI och i stål rörelsen i Luleå, och alldeles nyligen har regeringen lagt fram nya förslag till riksdagen om hjälp för över en miljard kronor för att hjälpa upp situationen inom LKAB.

Därutöver presenterade regeringen år 1979 ett Norrbottenspaket som fortfarande håller på att genomföras i Norrbotten, där åtgärder, både i den lilla och i den stora skalan, har satts in och håller på att ge sysselsättning åt flera tusen människor. Trots detta är problemen stora – de är snarast tilltagande i Norrbotten – och som jag redovisade i mitt svar håller vi just nu på att undersöka vilka åtgärder som är möjliga att vidta inför nästa höst och vinter för att hålla sysselsättningen på byggarbetsmarknaden uppe i det länet liksom i Värmlands län och några ytterligare län.

Lars Werner frågar också vilka åtgärder regeringen har för avsikt att vidta för att förmå företagare att investera – man har på sina håll en ganska god likviditet – i Sverige i stället för utomlands. Låt mig säga att hela den ekonomiska politiken nu går ut på att förbättra investeringsklimatet i Sverige. En av anledningarna till att den investeringsverksamheten är låg är att ränteläget är högt. Detta beror i sin tur på att vi har ett stort underskott i statens budget. För att möjliggöra en ökad investeringsverksamhet i Sverige är det angeläget att komma till rätta med statens budgetunderskott. Vi har inte uteslutande källor att ösa ur, men vad vi har kommer vi att använda, bl. a.

för att försöka hålla sysselsättningen uppe. Jag vill redovisa det och än en gång understryka, Lars Werner, att det på den punkten inte finns några sänkta ambitioner. Regeringen har inga andra ambitioner än dem vi har redovisat och gett tyngd och verklighet åt under de år som den här regeringen har funnits till.

Anf. 7 LARS WERNER (vpk):

Herr talman! Jag har aldrig gjort det här till en personlig fråga. Nu är det faktiskt så att jag representerar ett parti som har mycket nära kontakt med många av de människor som drabbas av regeringens politik och som drabbas av arbetslösheten. Om det nu är så att också Ingemar Eliasson vet hur det är att gå utan jobb, så kan väl han förmedla de erfarenheterna till de övriga i regeringen; då har vi klarat av den personliga delen av det här resonemang-
et.

Det har lagts fram paket efter paket till Norrbotten, säger Ingemar Eliasson. Ja, men under en debatt för några månader sedan konstaterade vi att det mest har varit vackra omslag men att paketen varit rätt innehållslösa – fortfarande ökar ju arbetslösheten i Norrbotten. Det var vid det tillfället som statsrådet Eliasson sade att de stora satsningarnas tid nu var förbi och att vi skulle satsa i smått. Och så säger han: Nästa vinter skall vi ordna så att arbetsmarknaden blir bättre. Men sedan 1976 går det som en röd tråd genom debatten, att när man står mitt uppe i byggarbetslösheten i Norrbotten säger de folkpartistiska arbetsmarknadsministrarna, alltifrån Per Ahlmark till Ingemar Eliasson: Nästa vinter skall vi tidigarelägga olika jobb.

Det kan ju inte vara någon hemlighet, ens för er, att det i Norrbotten är särskilt besvärligt på byggarbetsmarknaden. Då måste man väl ha någonting av det som vi så fint kallar framförhållning, så att man hinner planera i tid.

Det var det.

Ingemar Eliasson säger att det har varit en huvuduppgift att försöka skapa ett investeringsvänligare klimat här i landet. Ja, men det har samtidigt varit ett huvudmål för regeringen att styra över kapital till näringslivet, riskvilligt kapital till investeringar för nya jobb, och i alla dokument från regeringen har detta inskräpts. Många miljarder har också omfördelats sedan den borgerliga regeringen kom till 1976. Företagens kapitaltillgångar har ökat, och de har i dag ett betydande likviditetsöverskott, något som också arbetsmarknadsministern känner till. Men vi behöver inte bråka om den saken och diskutera omfattningen av det här överskottet – om det är för stort eller för litet – utan låt oss i stället diskutera hur företagen använder det kapital de har. Vi är säkert överens om att investeringarna har förblivit på en otillräcklig nivå, trots den omfattande omfördelning av kapital som skett.

Nu ökar visserligen investeringarna något, men de är inte av den storleksordning som man har anledning att vänta sig, och på den punkten har regeringens politik misslyckats rejält. Företagen använder inte sina kapitaltillgångar till att bygga nya industrier och till att skapa nya jobb; de använder dem i stället för olika spekulationsaffärer och finansplaceringar. Detta borde

väl också oroa regeringen och i synnerhet arbetsmarknadsministern – kanske också budgetministern.

Av regeringens politik att döma drar dock regeringen bara den slutsatsen att det behövs mer kapital, nya miljarder till företagen, för att få fart på investeringarna. Men vad är det som får er att tro det? Företagen har ju redan kapital men använder det inte. Att bara ösa över företagen mer kapital medför ju inte automatiskt någon förändring, och på den punkten kräver jag ett bättre besked från regeringens sida.

Låt mig bara till sist få säga att jag förstår att arbetsmarknadsministerns svar här i dag i vissa fall, av formella skäl, blir litet kortfattade. Men lägg nu de bitarna åt sidan och låt oss få diskutera de viktiga frågorna, för både jag och Ingemar Eliasson vet ju att människorna i Värmland och i Norrbotten är oroliga för framtiden. De är också besvikna på regeringen för dess passivitet och ovilja att göra någonting konkret som förändrar situationen i de här landsändarna.

Anf. 8 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Det verkar som om Lars Werner tror att vi har lagt alla pengar på omslagen, när vi har slagit in paketen. Jag skall tala om för Lars Werner att omslaget till Norrbottenspaketet kostade inte en miljard kronor, utan det var innehållet som kostade så mycket. Det innehållet har successivt gett ett par tusen människor jobb i Norrbotten.

Jag tycker att det är att inta en något nedlåtande attityd att säga att alla dessa pengar har gått till vackra omslag, när det i själva verket har varit så att vi har tagit fasta på alla realistiska förslag som kommit från människorna i Norrbotten för att hjälpa dem till nya jobb.

Det är alldeles riktigt att jag tror att en del av pengarna måste användas för att ta vara på de många små idéer som kan skapa jobb också ute i glesbygderna, i stället för att lägga alla ägg i en korg, som ju skedde bl. a. i Stålverk 80-planen. Man får inte leva så farligt som man gjorde den gången, så att det visar sig att vi, om planerna går i stöpet, har halkat efter i stället för att ha tagit ett steg framåt. Det var ju precis vad som skedde. När vi började hantera de här problemen 1976 var läget värre än det hade varit i början av 1970-talet, just därför att planerna hade spruckit.

Vi måste, som Lars Werner själv var inne på i ett tidigare inlägg, försöka sprida ut riskerna, diversifiera näringslivet i alla landsändar. Det innebär att vi skall ge också de små företagen utvecklingsmöjligheter.

Framförhållning, Lars Werner, är precis vad det handlar om när jag nu talar om att vi bereder frågan och överväger vilka beslut som skall fattas för att hålla uppe byggsysselsättningen i Norrbotten och på andra håll nästa vinter. Vi har inte bara talat om detta, jag och mina företrädare, utan vi har också föreslagit regeringen att fatta vissa beslut, och regeringen har fattat beslut år efter år för att förbättra sysselsättningsläget. Lars Werner vet möjligen att sysselsättningen på byggarbetsmarknaden skulle ha varit ungefär hälften av vad den nu varit i Norrbotten utan de särskilda insatser som regeringen gjort. Denna beredning gjordes inför den här hösten och

vintern, liksom den görs inför varje höst och vinter. Det är på senvintern och våren som den beredningen måste ske just för att klara den framförhållning som jag förstår att Lars Werner också gillar.

Jo, Lars Werner, jag och andra i regeringen oroas mycket över att industriinvesteringarna ännu inte skjuter fart. Det är precis därför vi har vidtagit alla de åtgärder som jag redovisat i svaret. Nu kommer de – det är jag ganska säker på – att successivt ge sådana resultat. Gör de inte det får vi se över dem igen och se vad vi ytterligare kan göra. Men den grundläggande frågan är: Går det att sälja produkterna i konkurrens här hemma eller i utlandet? Av den anledningen måste den ekonomiska politiken mynna ut i en förstärkt konkurrenskraft för svensk industri – annars får vi aldrig någon ökad investeringsverksamhet. Grunden till det onda är bl. a. statens budgetunderskott, som driver upp ränteläget. Att strama åt den offentliga efterfrågan för att komma in i en mer balanserad utveckling är därför, Lars Werner, förenligt med att trygga den fulla sysselsättningen på sikt.

Det vore roligt om Lars Werner till slut kunde erkänna att så ser sambanden ut och sådana är problemen för svensk ekonomi, i stället för att låtsas som om inga bekymmer alls fanns i den världen.

Anf. 9 LARS WERNER (vpk):

Herr talman! Nog är det väl att ta i litet grand då arbetsmarknadsministern talar om att jag och företrädare för vårt parti skulle se nedlåtande på sysselsättningsskapande åtgärder i Norrbotten. Jag tycker det är så dåligt att jag inte ens behöver bemöta det. Ingemar Eliasson känner också till vilka det var som hade det hett om öronen när vi senast var i Tornedalen.

Ja, jag vill ha framförhållning, men jag vill inte ha den sortens framförhållning att regeringen, när t. ex. byggnadsindustrins folk i Norrbotten står mitt uppe i en stor arbetslöshet, börjar planera för nästa år. Då kunde ni ha börjat planera redan 1976, under Per Ahlmarks tid som arbetsmarknadsminister. Han sade precis samma sak som Ingemar Eliasson säger i dag. Jag vet inte om Rolf Wirtén också har sagt det, men det är mycket möjligt. Ni kommer ju alltid ett år för sent. Ingemar Eliasson säger att vi hade haft dubbelt så stor arbetslöshet – i förhållande till vad? Den största byggarbetslösheten har vi i Norrbotten i dag. Vi vet sedan fem år tillbaka att det är på det här sättet. Då måste väl ändå planeringen kunna göras innan man är mitt i en situation, så att man inte varje år då vi har en sådan här debatt behöver säga att nästa år skall vi planera för en bättre sysselsättning.

När representanter för den borgerliga regeringen blir pressade av de höga arbetslöshetssiffrorna kommer alltid argumentet att aldrig tidigare har så många varit sysselsatta som i dag. Men vad ni konsekvent glömmer bort eller underlåter att tala om är att vi heller aldrig har haft så många deltidssysselsatta och så många förtidspensionerade och utslagna från arbetslivet som nu. Jag tycker därför att ni skall vara litet varsamma när ni använder det här argumentet i olika debatter.

Den ökade frånvaron, som framför allt borgerliga politiker och arbetsgivare skäller så intensivt på medverkar ju till en ökning av antalet sysselsatta.

Det skall då på en gång sägas att huvuddelen av frånvaron inte beror på pappaledighet, fackliga kurser eller olovliga konflikter, som det ibland påstås, utan framför allt på sjukdom och olycksfall i arbetet.

Veckans Affärer, en tidning som knappast kan anses vara ett organ för vårt parti, skrev i en artikel den 11 september förra året, att utan bl. a. den ökade frånvaron skulle arbetslösheten vid den tiden ha varit ända uppe i 8 %. Den skulle t. o. m. ha varit högre än den av Bertil Ohlin på sin tid förordade arbetslösheten på 5 %.

Den faktiska verkligheten bakom de siffror som arbetsmarknadsministern och andra borgerliga politiker svänger sig med är ju annorlunda än man får anledning att tro, när man hör er tala i olika debatter. Sysselsättningen, dvs. antalet sysselsatta personer, har ökat. Ändå har vi en rekordhög arbetslöshet i dag. Ökningen av antalet sysselsatta beror främst på att den offentliga sektorn har ökat antalet anställda – oftast deltidsanställda och då oftast deltidsanställda kvinnor. Att antalet deltidsanställda ökat mycket kraftigt beror också det på den ökade sjukfrånvaron.

Sedan menar jag, Ingemar Eliasson, att sysselsättningsläget alltid skall jämföras med den arbetslöshet som existerar för tillfället. Det är den enda korrekta jämförelsen. Resultatet av den jämförelsen är i dag sannerligen inte fördelaktigt vare sig för näringslivet eller för regeringen och allra minst för de hundratusentals arbetslösa här i landet.

Anf. 10 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Får jag redovisa, eftersom Lars Werner återkommer till de planerade åtgärderna för Norrbotten, några axplock av vad de planerna har mynnat ut i.

Under de senaste tre åren har den planeringen inneburit att statliga investeringar har tidigarelagts när det gäller vägar för 45 milj. kr. och när det gäller husbyggnader, skolor etc. för 19 milj. kr. Norrbottenspaketet innehöll som bekant 1 000 milj. kr. Planerna har innehållit tidigarelagda landstingsinvesteringar för 500 milj. kr., en senare etapp av skolbyggen och andra husbyggnader för ytterligare 20 milj. kr., diverse statliga byggen åt domänverket och andra för 18 milj. kr. Till introduktionsstöd i företag i Norrbotten har det utgått ca 20 milj. kr. Utbildningsstöd till företag har utgått med 300 000 kr., sysselsättningsstöd med 5 milj. kr. och tillfälligt sysselsättningsstöd med nästan 3 milj. kr. Och för varje år har det utgått ungefär 1 miljard kronor i beredskapsmedel. Jag skulle kunna göra listan ännu längre.

De planer som jag och mina företrädare har redovisat har inte stannat vid planer utan har mynnat ut i konkreta beslut. Det har i sin tur inneburit att ungefär hälften av dem som har varit sysselsatta på byggarbetsmarknaden i Norrbotten har varit det tack vare dessa beslut. Det är redovisningen och sammanhangen, Lars Werner. När jag därför nu talar om planerna inför nästa höst och vinter är det just för att vara ute i god tid.

Får jag sluta med, herr talman, att säga att jag tycker att det finns goda skäl både för den här regeringen och faktiskt också för andra regeringar under

*Om slopande av
skatt på läskedrycker och lättöl*

1960- och 1970-talen att hänvisa till erfarenheterna av den förda arbetsmarknadspolitiken, helt enkelt därför att de är så goda att de innebär en internationell förebild.

När vi har lyckats bemästra våra sysselsättningsproblem bättre än många andra industriländer i motsvarande situation, så är det bl. a. tack vare en utvecklad och omfattande arbetsmarknadspolitik. Det är bra att veta att den fungerar när vi nu går in i ett försämrat sysselsättningsläge.

Regeringen har inte låtit talet om den fulla sysselsättningen stanna vid vackra formuleringar – de kan ha varierat från tid till annan; Lars Werner har ju gjort affär av det – utan viktigare är att det har mynnat ut i konkreta åtgärder just för att ge sysselsättning åt människor i Värmland eller Norrbotten eller i andra delar av landet. Den politiken kommer vi att fullfölja.

Anf. 11 LARS WERNER (vpk):

Herr talman! Det var en väldigt lång rad av åtgärder som den nuvarande arbetsmarknadsministern räknade upp. Trots dessa åtgärder går nästan 16 000 människor arbetslösa i Norrbotten. Regeringens inställning beror bl. a. på den formulering som den kostade på sig i det senaste Norrbottenspaketet. Där framhålls att den nuvarande arbetslösheten och den låga sysselsättningsfrekvensen i länet främst beror på ett totalt sett för litet antal arbetstillfällen. Det står faktiskt så i Norrbottenspaketet. Jag måste, som Alf Lövenborg gjorde på sin tid, ställa frågan: Vem kan väl bestrida denna slutsats?

Vad Ingemar Eliasson talar om är ju att sysselsättningen skall upprätthållas, men var finns då initiativen till de nya jobben? Låt mig också citera vad en ledamot på Norrbottensbanken sagt om Norrbottenspaketet: "Även om det s. k. Norrbottenspaketet innehåller en hel del positiva åtgärder är påfallande många av förslagen av kortsiktig karaktär. Det är mycket viktigt för Norrbottens framtid att satsningar görs som ger långsiktig sysselsättning och som förstärker näringslivets struktur." Ja, det var inte jag som sade det, och det var inte heller en vpk:are eller en socialdemokrat, utan det var moderaten Per Petersson. Det visar ju hur litet värda Norrbottenspaketet har varit och hur dåligt innehållet i dessa har varit.

Till slut: Trots alla åtgärder som ni talar om att ni skall vidta för Norrbotten sätter ni ändå på nytt flyttlasspolitiken i högsätet. Tågen söderut med arbetslös norrbottensk ungdom skall börja rulla på nytt under en folkpartistisk arbetsmarknadsminister och en borgerlig regering.

3 § Svar på interpellation 1980/81:99 om slopande av skatt på läskedrycker och lättöl

Anf. 12 Budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Thure Jadestig har frågat mig varför förslag i fråga om beskattningen av läskedrycker och lättöl inte, såsom utlovades i april 1980,

har lagts fram och när ett förslag kommer att lämnas. Thure Jadestig har också frågat om förslaget kommer att innebära ett slopande av skatten på läskedrycker och lättöl eller, om så icke är fallet, vilken uppläggning som kommer att tillämpas vid beskattningen av de alkoholfria dryckerna.

En övergång från alkoholdrycker till alkoholfria drycker är ett viktigt mål för alkoholpolitiken. Jag tror personligen att detta mål måste uppnås främst genom en starkare påverkan på framför allt ungdomens attityd till alkoholdrycker. Dessutom måste i enlighet med den hittills förda prispolitiken skatteinstrumentet användas aktivt för att påverka alkoholkonsumtionens storlek och sammansättning. Jag är däremot inte övertygad om att ett slopande av dryckesskatten på läskedrycker och lättöl skulle ha en märkbar alkoholpolitisk effekt. Skillnaden i pris mellan alkoholdrycker och alkoholfria drycker är redan med nu gällande beskattningsregler mycket stor. Den prisnedsättning som skulle vara möjlig om skatten på läskedrycker och lättöl slopades är inte särskilt stor och kan därför enligt min uppfattning endast leda till marginella förskjutningar av dryckesvanorna. Jag är alltså tveksam till det alkoholpolitiska värdet av en skattesänkning på detta område.

Mot de marginella alkoholpolitiska fördelar som ett slopande av dryckesskatten på läskedrycker och lättöl skulle kunna innebära får ställas den ytterligare belastning på statsfinanserna som skattebortfallet skulle leda till. Dryckesskatten på dessa drycker beräknas för budgetåret 1981/82 uppgå till ca 240 milj. kr. Enligt min uppfattning finns det inte utrymme för en inkomstminskning av denna storleksordning.

Jag har därför inte för avsikt att f. n. föreslå att dryckesskatten på läskedrycker och lättöl slopas.

Det finns all anledning att räkna med att vi även i fortsättningen kommer att få uppleva höjningar av skatten på alkoholdryckerna. De två senaste höjningarna av dryckesskatten har omfattat endast alkoholdryckerna. Härigenom har skatten på läskedrycker och lättöl blivit förhållandevis mindre betungande. En sådan princip bör enligt min uppfattning övervägas även vid kommande höjningar av dryckesskatten.

Anf. 13 THURE JADESTIG (s):

Herr talman! Jag ber att få börja med att tacka statsrådet för svaret.

Min interpellation omfattade inte mindre än fyra maskinskrivna sidor, och de är redan dokumenterade i riksdagens protokoll. Därför finns det ingen anledning för mig att i alltför hög grad upprepa de argument som talar för ett slopande av den beskattning som i dag råder på läskedrycker och lättöl.

Jag ställde två frågor. Den första frågan var när ett förslag skulle framläggas i ärendet. På den frågan svarade statsrådet kort och gott att han inte nu har för avsikt att föreslå att dryckesskatten slopas. Det betyder i sak att riksdagen inte har att emotse att regeringen följer upp det beställningsuppdrag som regeringen faktiskt har fått – att snarast komma med ett sådant förslag. Riksdagen gav nämligen regeringen ett sådant uppdrag den 26 oktober 1979.

Att regeringen ändå har tagit saken på ett visst allvar visas av frågans

*Om slopande av
skatt på läske-
drycker och lättöl*

Måndagen den
16 mars 1981

*Om slopande av
skatt på läskedrycker och lättöl*

handläggning. Ärendet har varit ute på remiss. Bl. a. har socialstyrelsens nämnd för alkoholfrågor, som ju är ett av regeringen tillsatt samarbetsorgan i dessa frågor, som har ett brett folkrörelseinflytande och där även arbetsmarknadens parter är representerade, i en skrivelse i mars 1980 framhållit nödvändigheten av att den särskilda skatten avförs. Ett annat intressant dokument bland de många i denna fråga är Stockholms kommuns alkoholpolitiska rapport, som också innehöll ett förslag om att denna beskattning skulle försvinna.

Det som har föranlett min interpellation är svaret från förra budgetministern Mundebo, som i april 1980 sade att det pågick ett arbete i departementet och att förslag skulle framläggas under år 1980. Det finns alltså en skillnad i de båda budgetministrarnas tankegångar. I sak kan jag inte annat än beklaga statsrådets inställning, men jag hoppas att han modifierar sig i eventuellt kommande repliker och blir mera positiv i sakfrågan.

Som svar på min andra fråga ger statsrådet ändå ett något så när positivt besked. Han utlovar – indirekt i alla fall – att någon förhöjning av dryckesskatten på läskedrycker och lättöl inte kommer att ske. Han säger: "De två senaste höjningarna av dryckesskatten har omfattat endast alkoholdryckerna. Härigenom har skatten på läskedrycker och lättöl blivit förhållandevis mindre betungande." Det ligger ju en viss sanning i detta, men på några punkter är det fel, för 1979 lade regeringen fram ett förslag som betydde höjd skatt både på lättöl och på läskedrycker. Skatteutskottet föreslog emellertid att den höjningen inte skulle gälla läskedrycker, och kammaren beslutade i enlighet därmed. Faktum är dock att 1979 fick vi en skattehöjning på lättöl. Däremot är det riktigt att regeringen 1980, i samband med att skattesatserna på alkoholdrycker skärptes, föreslog att lättölet och läskedryckerna skulle komma undan. Det är väl den filosofin som statsrådet ämnar fortsätta med, och det är alltid något.

Statsrådet argumenterar rent allmänt så, att det endast skulle vara marginella alkoholpolitiska fördelar med ett slopande av den här diskuterade beskattningen. Det är ett synsätt som jag inte kan ansluta mig till. Mot detta allmänna tal skulle jag som motargument kunna anföra att det är nödvändigt att vi i det förebyggande arbetet försöker att på olika vägar nedbringa den alltför höga alkoholkonsumtionen, och på sikt gäller det för oss att förändra våra attityder till dessa frågor. Då finns det inga enkla metoder, då finns det ingen patentmedicin. Man kan inte säga att det här är enda vägen att lösa dessa frågor, utan man måste utnyttja de många lösningarna för att komma till resultat. Det jag här talar om tror jag är *en* sådan god lösning.

Jag vill i sakfrågan peka på tre ting:

1. Läskedryckerna har som alkoholfria drycker en klart positiv alkoholpolitisk effekt, därför att de är tilldragande för den unga generationen, framför allt tonåringarna.

2. Beskattningen på de kolsyrade dryckerna skapar en konkurrensjämlighet gentemot likartade drycker som inte är beskattade, t. ex. juice och saft. Ja, t. o. m. snabbvinsatserna, som var utgångspunkten för förra veckans alkoholpolitiska debatt, spelar en negativ roll i det här hänseendet.

3. Bryggerinäringen är i en situation som i dag faktiskt kräver branschstöd, och jag tror att det bästa branschstöd som näringen kan få är en översyn av beskattningen på näringens produkter.

Det finns gemensamma utgångspunkter för statsrådet och mig, och jag tror att det även gäller herr tredje vice talmannen. Ungdomens alkoholvanor är oroväckande. Vi har svårt att finna metoder för att stänga alla de vägar som alkoholen söker sig fram på. Därför delar jag statsrådets uppfattning när han säger: "En övergång från alkoholdrycker till alkoholfria drycker är ett viktigt mål för alkoholpolitiken." Jag delar också statsrådets uppfattning att "detta mål måste uppnås främst genom en starkare påverkan på framför allt ungdomens attityd till alkoholdrycker".

Nu innebär ju konsumtion av alkohol för många ungdomar ett slags rituellt inträdesprov till de vuxnas värld. Det är här vi möter svårigheter. Vi måste avdramatisera alkoholens roll, och det gör vi effektivast genom att skapa alternativa dryckesmönster med drycker som har en slagkraft som är lika stor som eller större än alkoholens. Och faktum är att de kolsyrade läskedryckerna är de drycker som i första hand kan bryta in bland ungdomen. SIFO har under de senaste tre åren gjort attitydundersökningar som visar att tre av fyra ungdomar som när de träffar sina kamrater dricker alkoholdrycker kan tänka sig att ersätta alkoholdryckerna med just läskedrycker. Andra alkoholfria drycker har däremot inte samma attraktivitet.

Under statsrådets bortovaro på grund av svårigheter i flygförbindelserna mellan Jönköping och Stockholm hade jag möjlighet att studera en dagsfärsk SIFO-undersökning, som kommer att publiceras någon av de närmaste dagarna. Jag vet att jag inte begår någon oförrätt, om jag nämner något ur siffermaterialet i den undersökningen. Det gäller en uppföljning av frågorna i de tidigare SIFO-undersökningarna. Vad som är glädjande är att trenden att 12–15-åringarna tycker att läskedrycken är ett bra alternativ fortsätter. Något som också är mycket glädjande är att det är pojkarna, inte flickorna; som visar det största intresset för att byta ut alkoholdryckerna. Detta tycker jag är väldigt intressant. Det är något som vi politiker skall försöka att dra nytta av.

Ungdomarna har också fått svara på en uppföljningsfråga om vilken alkoholfri dryck de som ibland dricker alkoholdrycker helst skulle vilja ersätta dessa med. Det visar sig faktiskt att läsken, lättölet och juicen f. n. har den största attraktionskraften. Det har under de senaste åren inträffat en förskjutning i inställningen, innebärande att läskedryckerna fått ett bättre utgångsläge. Det är en förändring som borde uppmärksammas. Kan vi genom att göra läskedryckerna mera populära bryta ett attitydmönster när det gäller dryckesvanorna, bör vi också ta den chansen. Jag tror att det är viktigt att vi gör det.

Den praktiskt taget alkoholfria maldrycken lättöl är ett självklart alternativ för många människor, som inte vill dricka öl med större alkoholstyrka. De senaste årens utveckling beträffande läskedrycker och lättöl har visat att det faktiskt är nödvändigt med en ökad stimulans för att man skall kunna gynna konsumtionen av dessa drycker. Försäljningen av

*Om slopande av
skatt på läskedrycker och lättöl*

läskedrycker har under 1980 ökat med ungefär 2 % medan försäljningen av lättöl har minskat med några procent. Det är alltså nödvändigt att finna någon faktor som kan stimulera konsumtionen av dessa drycker, om vi skall kunna utnyttja den positiva framtoning som de tycks ha enligt gjorda attitydundersökningar.

Ungdomens preferens av just läskedrycker som alkoholalternativ bekräftas också av det statistiska material som jag tidigare hänvisat till. Allt fler ungdomar uppger att de betraktar läskedrycken som en fullvärdig ersättare för alkoholdrycker i kamratgäng där sådana förekommer. Det är också ur opinionsynpunkt värdefullt att konstatera hur äldre människor ser på dessa frågor. Jag drar mig t. ex. inte som socialdemokrat för att hänvisa till att kungaparet har anammat just läskedryckerna vid festliga tillfällen liksom till att det vill lära sina egna familjemedlemmar att det finns ett dryckesmönster som är befriat från alkoholtraditionen.

Jag tror att vi har anledning att hålla fram också sådana uppgifter i denna debatt.

Jag vill därför upprepa vad jag betonade i den förra interpellationsdebatten – låt vara att jag förde den med Ingemar Mundebo – nämligen att de alternativa dryckerna måste gynnas. Att läskedryckerna i dag har en klar acceptans i den stora konsumentgrupp som våra tonåringar utgör anser jag vara skäl nog att ta bort produktionsskatten, som motverkar en övergång till alkoholfria drycker.

Det andra skälet, vars betydelse man inte kan bestrida, är att ett slopande av den speciella produktionsskatten märkbart skulle underlätta situationen i bryggeribranschen, som är hårt trängd, och då främst för de mindre enheterna, som är belägna på orter där sysselsättningen redan i dag är hårt drabbad.

Statsrådet säger i sitt svar en del om beskattningen. Det är klart att produktionsskatten på läskedrycker och lättöl är en orättvis beskattning. De skattefria dryckerna som juice och saft har en konkurrensfördel, inte av tillverkningsskäl eller beroende på konsumenternas val utan på grund av att läskedrycken och lättöl är utsatta för rent fiskala styrmedel. Det är inte acceptabelt från rättvisesynpunkt.

Det finns också andra tendenser som vi bör uppmärksamma. Utländska fabrikanter och multinationella företag som tillverkar läskedrycksapparater kan i dag sälja liknande drycker utan beskattning och därigenom konkurrera ut den inhemska industrin. Pulvermetoden att tillverka drycker är också beskattningsfri.

Statsrådet säger i sitt svar att det finns anledning att i framtiden räkna med höjda alkoholskatter. Men då bör en översyn göras och beskattningen konstrueras så, att de alkoholpolitiska målen kan uppnås i så stor utsträckning som möjligt. Jag är medveten om att det statsfinansiella läget är ansträngt, och jag har full förståelse för att statsmakterna tvekar inför en reform som innebär lägre direkta skatteintäkter. Men det behöver den inte innebära. Om man höjer skatten på alkoholvarorna så kan det väl täcka bortfallet av de inkomster som staten i dag tar in på icke alkoholhaltiga

drycker som beskattas efter samma metod. Med ändrade attityder på det här området följer också någonting annat – minskade utgifter för alkoholskadade ungdomar. Dessutom kan man lindra sysselsättningsproblemen i glesbygdsorter, där bryggerierna i dag i många fall ligger.

Anf. 14 Budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag är övertygad om att Thure Jadestig och jag i denna fråga i mångt och mycket har samma värderingar. Thure Jadestig säger att han vill pröva alla vägar för att nedbringa alkoholkonsumtionen, i synnerhet bland ungdomar. Jag är den förste att hålla med om att man bör göra det. Jag vill göra vad jag kan för att vi skall nå det målet.

Nu är emellertid inte den här frågan så lätt att hantera från beskattningmässig utgångspunkt. Jag värdesätter det nyanserade sätt, på vilket Thure Jadestig för debatten i frågan.

Regeringen har, som Thure Jadestig mycket riktigt påpekade, inte skjutit den här frågan ifrån sig efter det att riksdagsdebatten i ärendet senast fördes. Tvärtom – jag har suttit långa stunder och diskuterat med mina handläggare, vilken väg som är den lämpliga att gå för att få till stånd de avvägningar som Thure Jadestig visat är nödvändiga att göra. Det handlar här om såväl alkoholpolitiska som näringspolitiska och statsfinansiella avvägningar.

Det är alltså en rad faktorer som skall vägas samman för att man skall få ett så bra slutresultat som möjligt i denna fråga. Det har vi verkligen jobbat med. Vi har också låtit andra fundera över dessa frågor – det påpekade Thure Jadestig mycket riktigt – genom att skicka ut dem på remiss.

Jag har – det är riktigt uppfattat – stannat för att inget göra i fråga om beskattningen av läskedrycker och lättöl. Det är inte att vara passiv, utan det är faktiskt ett led i försöken att nå ett politiskt resultat i enlighet med de syften som vi båda här har talat för.

Om vi höjer beskattningen av alkoholdryckerna men icke beskattningen av de alkoholfria dryckerna blir avståndet i beskattningshänseende dem emellan större för varje gång vi genomför en sådan höjning av alkoholbeskattningen, och det skall vi göra i takt med prisförändringarna. Vi gjorde en höjning hösten 1980, och med den prisutveckling vi har i landet kommer det med stor sannolikhet att bli nödvändigt att företa en ny förändring under det kommande året för att inte få för stora prishöjningar, när sådana beslut fattas. När tiden är lämplig för detta är en sak som jag inte alls vill ta upp till diskussion i dag, men vi vet av erfarenhet att det sker en skärpning av alkoholbeskattningen med jämna mellanrum beroende på prisutvecklingen. Om man samtidigt inte företar några förändringar när det gäller skatten på läskedrycker och lättöl får det en alkoholpolitisk effekt som blir allt starkare.

Det kan, herr talman, vara av värde att visa på hur skatterna såg ut 1965 och hur de ser ut i dag. Den 1 oktober 1965 var skattesatsen för starköl 1:41 per liter. I dag är den 5:25. Det skall jämföras med att skattesatsen för kolsyrade läskedrycker den 1 oktober 1965 låg på 0:33 kr. Efter den senaste höjningen, den 1 maj 1977, är den 0:60 kr. Där ligger den still.

De här siffrorna visar klart på min filosofi: Avståndet växer för varje gång man gör en förändring, om man håller fast vid den här politiken.

Det är inte så att jag – jag tror inte att Thure Jadestig menade det, men det kunde möjligen uppfattas så – nonchalerar skatten på kolsyrade läskedrycker och lättöl och tror att den inte har någon nykterhetspolitisk effekt. Om man tar bort de 60 öre som skatten är på kolsyrade läskedrycker och de 52 öre som den är på lättöl får det väl någon effekt. Men den effekten är, som jag har sagt i svaret, troligen rätt marginell.

Den bedömningen är jag inte ensam om. Jag vill gärna erinra om att skatteutskottet när man 1978/79 behandlade frågan efter motioner av bl. a. Thure Jadestig hade den här uppfattningen:

”Utskottet vill uttala sin uppskattning av den målsättning som kommer till uttryck i motionerna men tvingas samtidigt konstatera att de marginella prissänkningar som den förordade skatteavvecklingen skulle medföra knappast kan väntas styra konsumtionen i den avsedda riktningen. Det skulle kunna göras gällande i fråga om ungdomens dryckesvanor, som motionärerna särskilt vill förbättra genom de föreslagna åtgärderna, att de dyraste läskedryckerna i den mest kostsamma förpackningen, burken, i stor omfattning blivit attraktiva ungdomsdrycker och delvis slagit ut de traditionella läskedryckerna i returglas. Uppenbarligen styrs inte ungdomens konsumtionsvanor i huvudsak av ekonomiskt tänkande, vilket motionärerna förutsätter.”

Det här var alltså skatteutskottets skrivning med anledning av propåcr från Thure Jadestig m. fl. för ett par tre år sedan. När det gäller effekten tror jag att det är en realistisk bedömning skatteutskottet gör beträffande skatterna på lättöl och kolsyrade läskedrycker. Det är då denna marginella effekt som jag har vägt emot det bortfall av statsinkomster som det ändå skulle bli fråga om. Med den ekonomiska situation som vi har i dag känns det fel att dra ett pennstreck över de 240 miljonerna. Därför har jag valt den här linjen, och om inga särskilt starka argument förs fram emot den, kommer jag att i varje fall under närmaste tiden fullfölja den politiken.

Thure Jadestig förde också in andra synpunkter som jag tycker att det är viktigt att fundera över. Han framhöll att läskedryckerna – det var framför allt dem som han talade om – har konkurrens från safter, juicer och andra moderna drycker som är fria från beskattning. Jag medger att det här föreligger en svårighet, och jag har också grubblat rätt mycket över problemet. Men man kan inte komma ifrån att det skattetekniskt är en besvärlig, för att inte säga mycket besvärlig, fråga. Det är möjligt att vi kan komma till rätta med problemet, om vi tycker att det är mycket angeläget att beskatta de här dryckerna ungefär på samma sätt som vi beskattar läskedrycker och lättöl. Förvisso är det förenat med stora svårigheter. Troligen skulle det bli fråga om en hel del skattesvinn och andra olägenheter. Skulle man emellertid vidta sådana åtgärder, skulle det få sysselsättnings-effekter av ganska besvärande slag. Thure Jadestig pekade på bryggerinäringens trängda läge, särskilt då de mindre bryggeriernas situation. Jag är medveten om att det finns svårigheter, men dem arbetar jag med i ett annat

sammanhang. Ett förverkligande av Thure Jadestigs förslag skulle dock få negativa effekter.

Herr talman! Sammantaget tycker jag att den redovisning som jag har gett visar att man bör hålla fast vid den linje jag talat för, nämligen att man bör höja skatten på alkoholdrycker, inte röra någonting på det nämnda området och inte föra in ett alltför komplicerat problem genom beskattning av de nya dryckerna. På det sättet får man inte något bortfall av statsinkomster, men man får en alkoholpolitisk effekt som jag tror är riktig. Det blir sannolikt inte heller större sysselsättningspolitiska problem än vad som skulle bli fallet, om man valde den linje som Thure Jadestig pläderar för.

Anf. 15 THURE JADESTIG (s):

Herr talman! Efter statsrådets senaste inlägg har vi i alla fall på ett konkret sätt gjort klart var vi står, och vi känner väl respekt för varandras utgångspunkter. Jag delar kanske inte helt statsrådets filosofi att man bör låta det ligga stilla på ett område, medan man låter det rulla vidare på andra. Jag tror nämligen att alkoholbeskattningen inte är rättvis mot läskedryckerna, vilket skapar konkurrensfördelar för annan tillverkning.

Jag hade nästan förväntat mig att statsrådet skulle komma in på en frågeställning som det lär viskas om litet varstans. På departementet funderar man visst över en ny form av beskattning. Man skulle väl kunna kalla det för en utvidgad produktionskatt, dvs. såväl juicer och safter som läskedrycksapparater och pulverdrycker skulle bli föremål för något slags sockerbeskattning. Detta skulle skapa bättre jämvikt, om det nu över huvud taget är tekniskt möjligt att införa ett sådant system. Jag är inte kompetent att avgöra den saken.

En viktig och central punkt som statsrådet går runt som katten kring het gröt är detta att det väl ändå skall redovisas någon gång i riksdagen. Regeringen har ändå haft en beställning. När regeringen kommer med de olika förslagen, får väl riksdagen ta ställning. Jag tycker att det fiskala intresset har fått betyda mer än det alkoholpolitiska i själva sakfrågan. Det är ingen tillfredsställande utveckling.

Anf. 16 Budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag har inte låtit det fiskala intresset ta överhand. För mig är de nykterhetspolitiska målsättningarna centrala, och som jag sade i min replik har det skett en sammanvägning.

På Thure Jadestigs fråga när riksdagen får en redovisning kan jag säga att det kommer en sådan. Såvitt jag förstår är det lämpligt att detta sker nästa gång vi diskuterar alkoholbeskattningen. Då är det också rimligt att ta upp den här frågan till belysning.

4 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1980/81:1986–1999 till näringsutskottet

Nr 96

Måndagen den
16 mars 1981

*Om slopande av
skatt på läskedrycker och lättöl*

5 § Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkanden 1980/81:17 och 18
Skatteutskottets betänkanden 1980/81:21, 28 och 30
Lagutskottets betänkanden 1980/81:10 och 12
Näringsutskottets betänkanden 1980/81:34 och 35
Civilutskottets betänkande 1980/81:24

6 § Föredrogs och bifölls
Interpellationsframställningarna 1980/81:111 och 112

7 § Anmälades och bordlades
Propositionerna
1980/81:121 om ändring i lagen (1961:372) om bensinskatt, m. m.
1980/81:139 med förslag om skattefrihet för vissa inkomster av bär- och
svampplockning samt om ändrade regler för beräkning av existensmini-
mum, m. m.
1980/81:142 om vissa pensionsfrågor m. m.

8 § Anmälades och bordlades
Motionerna
1980/81:2000 av *Gunnar Biörck* i Värmdö
med anledning av proposition 1980/81:95 om ändrat huvudmannskap för
Karolinska sjukhuset, m. m.

1980/81:2001 av *Stig Alemyr m. fl.*
1980/81:2002 av *Lennart Andersson m. fl.*
1980/81:2003 av *Christina Rogestam* och *Kerstin Göthberg*
1980/81:2004 av *Birgitta Rydle m. fl.*
1980/81:2005 av *Lars Werner m. fl.*
med anledning av proposition 1980/81:97 om skolforskning och personalut-
veckling

1980/81:2006 av *Sven-Erik Nordin*
med anledning av proposition 1980/81:98 om medelstillskott till Norrlands
Skogsägares Cellulosa AB

1980/81:2007 av *Stig Genitz m. fl.*
1980/81:2008 av *Gabriel Romanus*
1980/81:2009 av *Karl-Erik Svartberg m. fl.*
1980/81:2010 av *Lars Werner m. fl.*
med anledning av proposition 1980/81:107 om den statliga skoladministra-
tionen m. m.

9 § Meddelande om frågor

Nr 96

Måndagen den
16 mars 1981

Meddelades att följande frågor framställdes

den 13 mars

*Meddelande om
frågor*

1980/81:318 av *Ulf Sivertun* (vpk) till industriministern om åtgärder mot centralisering av livsmedelsproduktionen:

Farmek Ekon. Fören. har beslutat lägga ned sin slakterifabrik i Johanneshov (Stockholm) och i stället överföra produktionen till en blivande jättefabrik i Linköping. Många yrkeskunniga arbetare förlorar härmed sitt arbete. Livsmedelsproduktionen blir alltmer centraliserad till jätteanläggningar med långa transporter som följd.

Den här utvecklingen måste även bedömas med hänsyn till landets möjligheter att klara livsmedelsförsörjningen i en krissituation.

Stockholms län har under senare år upplevt en kraftig avindustrialisering. Farmeks nedläggelse av sin fabrik i Stockholm innebär en fortsättning av denna utveckling. Den fackliga organisationen, som motsatt sig nedläggelsen, har inte fått gehör för sina synpunkter.

Vilka åtgärder är regeringen beredd att vidta för att möta den allt större centraliseringen av livsmedelsproduktionen och bryta avindustrialiseringen av Stockholms län?

1980/81:319 av *Tore Claesson* (vpk) till statsrådet Carl Axel Petri om statligt stöd till kolvärmeverket i Igelsta:

Enligt uppgifter i massmedia har den statliga oljeersättningsfonden (OEF) sagt nej till ett ekonomiskt stöd för miljöförbättringar till det nya kolvärmeverket i Igelsta i Södertälje kommun. Motivet för detta synes vara att kommunen i stort sett lyckats erhålla lån eller utfästelser om lån till kostnaderna för kolvärmeverket med de nödvändiga reningsanläggningarna. Det bidrag man sökt, 40 milj. kr., uppgår till ungefär hälften av kostnaderna för nödvändiga reningsanläggningar.

Mot bakgrund av innehållet i regeringens nyligen framlagda energiproposition och vad som där uttalas om vikten av stöd till sådana anläggningar, de stora belopp (1 700 milj. kr.) som finns till förfogande och de nya medel som avses tas ut i skatt och avgifter till oljeersättningsfonden, är OEF:s ställningstagande mycket förvånande.

Igelstaverket är ett verk som nu byggs helt i enlighet med regeringens riktlinjer, för att minska oljeberoendet och satsa på ersättningsbränslen. Anläggningen i Södertälje är den första i sitt slag i Sverige och många delar erhåller en helt ny teknik. Ett slutgiltigt avslag på stöd från OEF till miljöförbättringar skulle innebära, om projektet kan fullföljas, att Södertälje kommuns skattebetalare får betala hela kostnaden för vad som allmänt uppfattas vara en angelägenhet för staten genom OEF.

Nr 96

Måndagen den
16 mars 1981

*Meddelande om
frågor*

Jag vill fråga energiministern:

Avser energiministern att vidta någon åtgärd med anledning av oljeersättningsfondens besked om att bidrag inte kan erhållas till miljöförbättringsåtgärder vid Igelstaverket i Södertälje?

10 § Kammaren åtskildes kl. 12.22.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert